

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перша проректорка

_____ Ірина КОВТУН
(підпис) (ініціали, прізвище)

28 серпня 2023 року

м.п.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«МУНІЦИПАЛЬНИЙ ПРОЦЕС»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
для денної форми навчання**

Розробник навчально-методичних рекомендацій:

доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент

«28» серпня 2023 року

Олена ГАЛУС

Схвалено кафедрою конституційного, адміністративного та фінансового права
28 серпня 2023 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри _____ Олександр БУХАНЕВИЧ
28 серпня 2023 року

Декан юридичного факультету _____ Віктор ЗАХАРЧУК
28 серпня 2023 року

Погоджено методичною радою університету
28 серпня 2023 року, протокол № 1.

Голова методичної ради _____ Ірина КОВТУН
28 серпня 2023 року

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	4
	1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	4
	1.2. Лекції	5
	1.3. Семінарські заняття	7
	1.4. Самостійна робота студентів	11
	1.5. Індивідуальні завдання	14
	1.6. Підсумковий контроль	18
2.	Схема нарахування балів	20
3.	Рекомендовані джерела	21
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	32

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Загальна характеристика муніципального процесу	8	2	2	-	-	4	8	1	-	-	-	7
2.	Установчий муніципальний процес	16	4	4	-	-	8	16	2	1	-	-	13
3.	Нормотворчий муніципальний процес	10	2	2	-	-	6	10	1	1	-	-	8
4.	Правозастосовчий муніципальний процес	10	2	2	-	-	6	10	1	1	-	-	8
5.	Статутний муніципальний процес	14	2	2	-	-	10	14	2	1	-	-	11
6.	Регламентний муніципальний процес	12	2	2	-	-	8	12	1	1	-	-	10
7.	Договірний муніципальний процес	10	2	2	-	-	6	10	1	1	-	-	8
8.	Бюджетний муніципальний процес	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
Усього годин		90	18	18	-	-	54	90	10	6	-	-	74

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	2	3	4
1.	Загальна характеристика муніципального процесу	2	1
1.1.	Поняття та ознаки муніципального процесу.		
1.2.	Функції муніципального процесу.		
1.3.	Види муніципального процесу.		
1.4.	Поняття, ознаки та види муніципально-правових актів.		
2.	Установчий муніципальний процес	4	2
2.1.	Установчі повноваження територіальної громади, органів та посадових осіб місцевого самоврядування.		
2.2.	Поняття та види муніципально-правових актів безпосереднього народовладдя.		
2.3.	Поняття та етапи референдного муніципального процесу.		
2.4.	Поняття та етапи виборчого муніципального процесу.		
2.5.	Процес добровільного об'єднання територіальних громад як вид установчого муніципального процесу.		
2.6.	Проблеми правового регулювання процесу виходу територіальної громади зі складу об'єднаної територіальної громади.		
2.7.	Особливості здійснення установчого муніципального процесу в умовах воєнного стану.		
3.	Нормотворчий муніципальний процес	2	1
3.1.	Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування як юридичний (муніципальний) процес.		
3.2.	Поняття, ознаки та види нормативних муніципально-правових актів.		
3.3.	Організаційно-правове та інституційне забезпечення нормотворчої діяльності представницьких органів місцевого самоврядування.		
3.4.	Нормотворче провадження в органі місцевого самоврядування.		
3.5.	Набрання чинності актами органів місцевого самоврядування, її офіційне оприлюднення.		
3.6.	Оскарження нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування.		
4.	Правозастосовчий муніципальний процес	2	1
4.1.	Поняття та ознаки індивідуальних муніципально-правових актів.		
4.2.	Поняття муніципальної правозастосовчої діяльності, її сутнісні ознаки та функції.		
4.3.	Муніципальна правозастосовча діяльність як процес та форми її здійснення.		
4.4.	Оскарження індивідуальних муніципально-правових актів.		
5.	Статутний муніципальний процес	2	1
5.1.	Статут територіальної громади як основний акт муніципальної нормотворчості: поняття, ознаки та функції.		

5.2.	Порядок розробки та прийняття статуту територіальної громади.		
5.3.	Структура статуту територіальної громади та її елементи.		
5.4.	Шляхи вдосконалення статутного муніципального процесу в Україні.		
6.	Регламентний муніципальний процес	2	1
6.1.	Регламент як джерело регламентного муніципального процесу: поняття, види, функції.		
6.2.	Порядок прийняття, функції та структура регламенту місцевої ради.		
6.3.	Контроль за дотриманням приписів регламенту місцевої ради.		
6.4.	Порядок прийняття, функції та структура регламенту виконавчого комітету сільської, селищної та міської ради.		
6.5.	Шляхи вдосконалення регламентного муніципального процесу.		
7.	Договірний муніципальний процес	2	1
7.1.	Муніципально-правовий договір як вид адміністративного договору: поняття, ознаки та види.		
7.2.	Поняття та ознаки нормативного муніципально-правового договору.		
7.3.	Договір про співробітництво територіальних громад як вид муніципально-правового договору.		
7.4.	Перспективи запровадження договірної регулювання муніципально-правових відносин.		
8.	Бюджетний муніципальний процес	2	-
8.1.	Порядок формування та структура місцевих бюджетів.		
8.2.	Доходи і видатки місцевих бюджетів.		
8.3.	Процедура затвердження місцевого бюджету, внесення до нього змін та затвердження звіту про його виконання.		
8.4.	Здійснення контрольних функцій та повноважень місцевими радами.		
8.5.	Перспективи вдосконалення бюджетного муніципального процесу в умовах проведення муніципальної реформи.		
	Усього	18	10

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Загальна характеристика муніципального процесу

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та ознаки муніципального процесу.
- 1.2. Функції муніципального процесу.
- 1.3. Види муніципального процесу.
- 1.4. Поняття, ознаки та види муніципально-правових актів.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами практичних завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : муніципальний процес, суб'єкти муніципально-правових відносин, територіальна громада, муніципальна правоздатність, муніципальна дієздатність, контрольна функція органів місцевого самоврядування, нормотворча функція органів місцевого самоврядування, установча та правоохоронна функції органів місцевого самоврядування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- співвідношення муніципального процесу з іншими видами юридичного процесу;
- місце муніципально-правових актів в системі джерел муніципального права;
- перспективи розвитку муніципального процесу в умовах децентралізації влади..

Семінарське заняття 2, 3

Тема 2. Установчий муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Установчі повноваження територіальної громади, органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
- 2.2. Поняття та види муніципально-правових актів безпосереднього народовладдя.
- 2.3. Поняття та етапи референдного муніципального процесу.
- 2.4. Поняття та етапи виборчого муніципального процесу.
- 2.5. Процес добровільного об'єднання територіальних громад як вид установчого муніципального процесу.
- 2.6. Проблеми правового регулювання процесу виходу територіальної громади зі складу об'єднаної територіальної громади.
- 2.7. Особливості здійснення установчого муніципального процесу в умовах воєнного стану.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами практичних завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : установчий муніципальний процес, установчі повноваження, місцеві вибори, виборча система, виборчий процес, місцевий референдум, формула референдуму, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання, громадські слухання, територіальна громада, муніципальна правоздатність, муніципальна дієздатність, базова територіальна громада, асоційовані територіальні громади, об'єднана територіальна громада.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- установчі повноваження органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану;
- поняття та види виборчих систем місцевих виборів, їх переваги та недоліки;

- стадії виборчого процесу в Україні;
- територіальна організація виборів в Україні;
- види місцевих виборів та порядок їх призначення;
- система виборчих комісій та порядок їх створення;
- порядок утворення та межі виборчих округів;
- порядок встановлення результатів місцевих виборів;
- оскарження до суду рішення, дії, бездіяльність територіальної виборчої комісії яка встановлює підсумки голосування, дільничної виборчої комісії, яка забезпечує організацію і проведення відповідних виборів;
- строк та порядок оскарження до суду рішення, дії чи бездіяльність виборчої комісії, членів цих комісій, що мали місце до дня голосування;
- проблеми правового регулювання місцевих референдумів в Україні;
- порядок проведення громадських слухань;
- порядок проведення загальних зборів громадян за місцем проживання;
- порядок внесення та розгляду місцевих ініціатив;
- порядок створення об'єднаної територіальної громади;
- структура управління об'єднаною територіальною громадою.

Семінарське заняття 4

Тема 3. Нормотворчий муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

3.1. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування як юридичний (муніципальний) процес.

3.2. Поняття, ознаки та види нормативних муніципально-правових актів.

3.3. Організаційно-правове та інституційне забезпечення нормотворчої діяльності представницьких органів місцевого самоврядування.

3.4. Нормотворче провадження в органі місцевого самоврядування.

3.5. Набрання чинності актами органів місцевого самоврядування, її офіційне оприлюднення.

3.6. Оскарження нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами практичних завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : нормотворчий муніципальний процес, нормотворчість, правотворчість, етапи нормотворчого процесу, рішення місцевої ради, рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської районної в місті ради.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- система нормативних муніципально-правових актів;
- планування муніципальної нормотворчої діяльності;
- підготовка проекту нормативного муніципально-правового акту;
- розгляд та прийняття проекту нормативного муніципально-правового акта;
- офіційне оприлюднення нормативного муніципально-правового акта.

Семінарське заняття 5

Тема 4. Правозастосовчий муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

4.1. Поняття та ознаки індивідуальних муніципально-правових актів.

- 4.2. Поняття муніципальної правозастосовчої діяльності, її сутнісні ознаки та функції.
- 4.3. Муніципальна правозастосовча діяльність як процес та форми її здійснення.
- 4.4. Оскарження індивідуальних муніципально-правових актів.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами практичних завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : застосування норм права, правозастосовчий акт, індивідуальний муніципально-правовий акт, адміністративна процедура, адміністративний акт, прогалина у нормативно-правовому акті, колізія нормативно-правового акту, подолання колізій нормативно-правових актів, офіційне роз'яснення нормативно-правового акта.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- стадії правозастосовчого муніципального процесу;
- тлумачення правових норм;
- усунення (подолання) пробілу в праві;
- адміністративна процедура та правозастосовчий процес: співвідношення понять;
- проблеми внесення змін та скасування індивідуальних муніципально-правових актів.

Семінарське заняття 6

Тема 5. Статутний муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Статут територіальної громади як основний акт муніципальної нормотворчості: поняття, ознаки та функції.
- 5.2. Порядок розробки та прийняття статуту територіальної громади.
- 5.3. Структура статуту територіальної громади та її елементи. Шляхи вдосконалення статутного муніципального процесу в Україні..

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами практичних завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : статутний муніципальний процес, статут територіальної громади, державна реєстрація статуту територіальної громади, статутне регулювання муніципально-правових відносин.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- місце статуту територіальної громади в системі муніципально-правових актів
- порядок державної реєстрації внесення змін та скасування державної реєстрації статуту територіальної громади;
- структура статуту територіальної громади;
- предмет статутного регулювання муніципально-правових відносин.

Семінарське заняття 7

Тема 6. Регламентний муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Регламент як джерело регламентного муніципального процесу: поняття, види, функції.
- 6.2. Порядок прийняття, функції та структура регламенту місцевої ради.

6.3. Порядок прийняття, функції та структура регламенту виконавчого комітету сільської, селищної та міської ради.

6.4. Шляхи вдосконалення регламентного муніципального процесу.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами практичних завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : регламентний муніципальний процес, регламент місцевої ради, регламент виконавчих органів сільської, селищної, міської, районної в місті ради, положення про виконавчий орган місцевого самоврядування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- проблеми регламентного правового регулювання в Україні;
- предмет правового регулювання регламенту місцевої ради;
- регламент та положення виконавчого органу місцевого самоврядування.

Семінарське заняття 8

Тема 7. Договірний муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

7.1. Муніципально-правовий договір як вид адміністративного договору: поняття, ознаки та види.

7.2. Поняття та ознаки нормативного муніципально-правового договору.

7.3. Договір про співробітництво територіальних громад як вид муніципально-правового договору.

7.4. Перспективи запровадження договірної регулювання муніципально-правових відносин.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами практичних завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : договірний муніципальний процес, муніципально-правовий договір, адміністративний договір, нормативний договір, договір про делегування повноважень, договір про співробітництво територіальних громад, додатковий договір про приєднання до співробітництва.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- співвідношення муніципально-правового та адміністративного договору;
- перспективи запровадження договірної форми делегування повноважень;
- процедура укладення договору про співробітництво територіальних громад;
- форми співробітництва територіальних громад;
- порядок припинення співробітництва територіальних громад.

Семінарське заняття 9

Тема 8. Бюджетний муніципальний процес

Питання для усного опитування та дискусії

8.1. Порядок формування та структура місцевих бюджетів. Доходи і видатки місцевих бюджетів.

8.2. Процедура затвердження місцевого бюджету, внесення до нього змін та затвердження звіту про його виконання.

8.3. Здійснення контрольних функцій та повноважень місцевими радами.

8.4. Перспективи вдосконалення бюджетного муніципального процесу в умовах проведення муніципальної реформи.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами практичних завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : бюджетний муніципальний процес, бюджети місцевого самоврядування, місцеві бюджети, прогноз місцевого бюджету, проект місцевого бюджету, бюджет розвитку місцевих бюджетів; позики місцевим бюджетам; місцеві запозичення і надання місцевих гарантій.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- співвідношення бюджетів місцевого самоврядування та місцевих бюджетів;
- доходи і видатки місцевих бюджетів
- бюджет розвитку місцевих бюджетів: надходження, видатки;
- особливості здійснення місцевих запозичень і надання місцевих гарантій;
- особливості формування надходжень та здійснення витрат місцевого бюджету у разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студентів є важливою складовою частиною навчального процесу та має на меті закріплення та поглиблення знань і навичок, одержаних на усіх видах навчальних занять; підготовку до наступних занять, заліку, формування культури розумової праці з чинними правовими нормами, законодавством та практикою його застосування. Під час самостійної роботи уточнюється коло питань, що підлягають вивченню по темі, аналізується та вивчається нормативний матеріал, наукові джерела, виконуються завдання.

Самостійна робота студента виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички з навчальної дисципліни. Відповіді на питання повинні бути стисло законспектовані з обов'язковими посилання на використані джерела.

Самостійна робота студентів має бути логічно пов'язана з іншими видами навчальних занять. Однак вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми не бажано починати з самостійної роботи студентів.

Від якості самостійної підготовки студентів залежить якість семінарських занять, глибина їх теоретичного змісту й активність студентів.

Самостійна робота є методом глибокого вивчення і творчого засвоєння студентами навчальної програми.

Перевірка самостійної роботи студентів здійснюється викладачами, які проводять семінарські заняття з навчальної дисципліни.

Викладач може обрати один з наступних способів перевірки самостійної роботи:

- проведення перевірки конспектів опрацьованої літератури, яка рекомендується для вивчення теми навчальної дисципліни;
- фронтального усного опитування;
- письмового опитування;
- проведення тестування з вивчених тем;

- розв'язування ситуаційних завдань до навчальної дисципліни.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

Питання самостійної роботи виносяться на поточний і підсумковий семестровий контроль. Для самостійної роботи студентів з кожної теми надається рекомендована література з якою студенти повинні ознайомитися для якісного виконання завдань на самостійну підготовку.

Загальні методичні рекомендації щодо самостійної роботи студентів:

1. Ознайомитися із питаннями, що виносяться на самостійне вивчення студентами.
2. Уважно прочитати матеріал, викладений на лекції і занотований студентами до відповідної теми.
3. Ознайомитися із рекомендованою літературою до відповідної теми (як до семінарського заняття, так і самостійної роботи) і розширити одержані знання під час лекційного заняття (обсяг представлень про конкретні предмети і явища, що входять у сферу регулювання приватним правом).
4. За бажанням студент може підготувати коротке повідомлення (до десяти хвилин) з найбільш складного і цікавого питання.
5. У випадку необхідності студент може скористатися індивідуальними консультаціями викладача, який читає лекції, а також викладача, який проводить семінарські заняття у навчальній групі.

1.4.1. Завдання по темам

Тема 1. Загальна характеристика муніципального процесу

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 1.1. Історія становлення муніципального процесу в Україні;
- 1.2. Муніципальний процес в зарубіжних країнах;
- 1.3. Перспективи вдосконалення муніципального процесу в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Які існують в науці підходи до визначення муніципального процесу?
2. В чому полягає співвідношення муніципального та конституційного процесу?
3. Чи доцільно прийняти кодифікований акт, який б регулював муніципальні процедури

Тема 2. Установчий муніципальний процес

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 2.1. Позитивний зарубіжний досвід правового регулювання порядку організації та проведення місцевих виборів.
- 2.2. Проблеми правового регулювання порядку організації та проведення місцевих референдумів в Україні та шляхи їх вирішення.
- 2.3. Проблеми імплементації рішень місцевих референдумів.
- 2.4. Порядок добровільного приєднання до складу об'єднаної територіальної громади.

Питання для самоконтролю

1. Які є види юридичної відповідальності за порушення законодавства про вибори?
2. В чому полягає відмінність референдуму від опитування громадської думки?
3. Чи є ідентичними поняття референдум та плебісцит?
4. Чи врегульовані процедура виходу територіальної громади зі складу об'єднаної територіальної громади.

Тема 3. Нормотворчий муніципальний процес

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 3.1. Муніципальна нормотворчість як форма здійснення місцевого самоврядування.
- 3.2. Нормотворчість як спосіб реалізації компетенції представницьких органів місцевого самоврядування.
- 3.3. Технологія нормотворчості представницьких органів місцевого самоврядування..

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає відмінність організаційно-правового та інституційного забезпечення нормотворчої діяльності представницьких органів місцевого самоврядування.?
2. Які є види нормативних муніципально-правових актів?
3. Чи є встановлені в законодавстві вимоги щодо набрання чинності актами органів місцевого самоврядування?
4. Чи є несудова (адміністративна) процедура оскарження актів органів місцевого самоврядування?

Тема 4. Правозастосовчий муніципальний процес

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 4.1. Застосування норм права як форма реалізації норм права. Використання, дотримання та виконання норм права.
- 4.2. Співвідношення між муніципальною правотворчістю та муніципальним правозастосуванням.
- 4.3. Поняття, види та характеристика правозастосовчих помилок.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає різниця між поняттями «правозастосування», «застосування норм (норми) права» та «правозастосовча діяльність»?
2. Визначте поняття правозастосовчого розсуду.
3. Чи визначені в законодавстві України правила усунення колізій у нормативно-правових актах?
4. Що потрібно розуміти під складною колізією?.

Тема 5. Статутний муніципальний процес

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 5.1. Історія статутів територіальних громад та статутного регулювання місцевого самоврядування в Україні у контексті світового досвіду.
- 5.2. Практика оскарження статутів територіальних громад. Скасування державної реєстрації статуту територіальної громади.

·
·

Питання для самоконтролю

1. У яких випадках відмовляють в реєстрації статуту територіальної громади?
2. Які наслідки скасування державної реєстрації статуту територіальної громади?
3. Проаналізуйте норми різних статутів територіальних громад щодо регулювання ними юридичної сили їх норм, порядку їх прийняття та внесення змін.

Тема 6. Регламентний муніципальний процес

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 6.1. Регламент як джерело регламентного муніципального процесу: поняття, види, функції.
- 6.2. Становлення та розвиток регламентного муніципального процесу в Україні та світі.
- 5.3. Структура регламенту органів місцевого самоврядування.
- 5.4. Шляхи вдосконалення регламентного муніципального процесу.

Питання для самоконтролю

- Чи є в законодавстві обов'язкова вимога щодо затвердження регламенту роботи виконавчого комітету?
- Який орган уповноважений затверджувати регламент виконавчих органів місцевого самоврядування?

Тема 7. Договірний муніципальний процес

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 7.1. Види муніципально-правових договорів.
- 7.2. Стадії договірної муніципальної процесу.
- 7.3. Істотні умови договорів про співробітництво територіальних громад.

Питання для самоконтролю

1. Чи дозволяє законодавство України укладати договори про делегування повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування?
2. Що потрібно розуміти під змішаними муніципально-правовими договорами?
3. Чи передбачена у законодавстві України можливість приєднуватися територіальним громадам до вже укладених договорів про співробітництво? Якщо так, то який порядок?

Тема 8. Бюджетний муніципальний процес

Самостійну роботу з цієї теми слід будувати з урахуванням логічної структури її змісту за таким планом:

- 8.1. Бюджетний муніципальний процес в умовах децентралізації: становлення та розвиток.
- 8.2. Бюджетний муніципальний процес у зарубіжних країнах.

Питання для самоконтролю

4. Яка процедура затвердження місцевих бюджетів у разі, якщо закон про Державний бюджет України прийнятий невчасно?
5. Яким нормативним документом передбачено формування громадського бюджету (бюджету участі)?
6. Чи є особливий порядок затвердження бюджетів об'єднаних територіальних громад?

1.5. Індивідуальні завдання

1.5.1. Основні вимоги до написання індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання передбачаються у формі реферату.

Тема реферату обирається студентом добровільно або закріплюється за студентом викладачем на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами. Виконання реферату передбачає:

- підбір та опрацювання літератури за темою;
- складання плану і виконання роботи (вступ, *перше питання* — розкриття теоретичних аспектів проблеми, виклад основних ідей та пропозицій авторів; *друге питання* — аналіз фактичних та статистичних даних; висновки; список використаної літератури та інформаційних джерел);

Метою виконання рефератів є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи.

Для виконання реферату студенти повинні використовувати законодавчі та підзаконні акти, інструктивно-методичні матеріали, науково-монографічну літературу, судову практику, статистичні дані, аналітичну інформацію органів управління. Реферат має містити зіставлення різних точок зору з досліджуваного питання.

Роботи виконуються комп'ютерним способом з одностороннім розміщенням тексту на папері формату А4 (210 мм x 297 мм) з дотриманням прийнятих у діловодстві стандартних берегів : лівого — 30 мм, верхнього та нижнього — 20 мм, правого — не менше 10 мм.

Робота починається з титульного аркуша. Нумерація аркушів роботи починається з титульного аркуша. Номер на титульному аркуші не проставляється.

Обсяг роботи має забезпечувати належне висвітлення завдання і повинно бути виконано шрифтом Times New Roman кеглем 14 з 1,5 міжрядковим інтервалом.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

Загальний обсяг реферату має становити до 15 сторінок формату А4.

Титульний аркуш реферату оформлюється за зразком 2.

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Денна форма навчання**

**Навчальна дисципліна:
Муніципальний процес**

**РЕФЕРАТ
на тему:
„ ... назва теми ... „**

Виконала:
**Хавронюк
Вікторія Дмитрівна,**
студент 2 курсу магістратури
зі спеціальності
081 Право

Перевірила:
Галус Олена Олександрівна,
к.ю.н, доцент

Виклад роботи подається за наведеним нижче порядком.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	- 2
1. (назва першого розділу)	- 3
2. (назва другого розділу)	- 6
3. (назва третього розділу)	- 9
Висновки	- 12
Список використаних джерел	- 14

Вступ

.....

(Виклад змісту вступу)

.....

1. (назва першого розділу)

.....

(Виклад змісту першого розділу)

.....

2. (назва другого розділу)

.....

(Виклад змісту другого розділу)

.....

3. (назва третього розділу)

.....

(Виклад змісту третього розділу)

.....

Висновки

.....

(Виклад змісту висновків)

.....

Список використаних джерел

1. . . . (реквізити джерела)

2. . . . (реквізити джерела)

3. . . . (реквізити джерела) (і т.д. відповідно до вимог оформлення списку джерел).

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

1.5.2. Тематика індивідуальних завдань

1.5.2.1. Теми рефератів

1. Шляхи вдосконалення муніципального процесу в Україні на основі позитивного зарубіжного досвіду.
2. Дискреційні повноваження органів місцевого самоврядування.
3. Виборчі системи на місцевих виборах: поняття та види.
4. Передвиборна агітація на місцевих виборах: проблеми правового регулювання та практики проведення.
5. Дослідження практики розгляду судами виборчих спорів на місцевих виборах.
6. Практика проведення місцевих референдумів в Україні: проблеми та шляхи вдосконалення
7. Місцевий референдум як форма безпосереднього народовладдя територіальної громади.
8. Правові позиції Конституційного Суду України стосовно актів органів місцевого самоврядування.
9. Аналіз судової практики щодо оскарження нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування.
10. Проблеми реалізації муніципальної реформи в умовах воєнного стану.
11. Проблемні питання виходу територіальної громади зі складу об'єднаної.
12. Юридична сила норм статутів територіальних громад.
13. Порівняльна характеристика статутів територіальних громад.
14. Порівняльна характеристика регламентів місцевих рад.
15. Аналіз судової практики щодо оскарження індивідуально-правових актів органів місцевого самоврядування.
16. Проблемні питання прийняття, зміни та скасування індивідуальних муніципально-правових актів.
17. Договір про делегування повноважень.
18. Нормативний договір як джерело муніципального права.
19. Самооподаткування як форма муніципальної демократії.
20. Бюджетний муніципальний процес в умовах воєнного стану.

Оцінювання результатів виконання рефератів здійснюється відповідно до чинної в університеті системи оцінювання знань в умовах запровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) і включається до поточної успішності.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі письмого заліку.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття та ознаки муніципального процесу.
2. Функції муніципального процесу.
3. Види муніципального процесу.
4. Поняття, ознаки та види муніципально-правових актів.
5. Установчі повноваження територіальної громади, органів та посадових осіб місцевого самоврядування.
6. Поняття та види муніципально-правових актів безпосереднього народовладдя.
7. Поняття та етапи референдного муніципального процесу.
8. Поняття та етапи виборчого муніципального процесу.
9. Процес добровільного об'єднання територіальних громад як вид установчого муніципального процесу.

10. Проблеми правового регулювання процесу виходу територіальної громади зі складу об'єднаної територіальної громади.
11. Особливості здійснення установчого муніципального процесу в умовах воєнного стану.
12. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування як юридичний (муніципальний) процес.
13. Поняття, ознаки та види нормативних муніципально-правових актів.
14. Організаційно-правове забезпечення нормотворчої діяльності представницьких органів місцевого самоврядування.
15. Інституційне забезпечення нормотворчої діяльності представницьких органів місцевого самоврядування.
16. Нормотворче провадження в органі місцевого самоврядування.
17. Набрання чинності актами органів місцевого самоврядування, її офіційне оприлюднення.
18. Оскарження нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування.
19. Поняття та ознаки індивідуальних муніципально-правових актів.
20. Поняття муніципальної правозастосовчої діяльності, її сутнісні ознаки та функції.
21. Муніципальна правозастосовча діяльність як процес та форми її здійснення.
22. Оскарження індивідуальних муніципально-правових актів.
23. Статут територіальної громади як основний акт муніципальної нормотворчості: поняття, ознаки та функції.
24. Порядок розробки та прийняття статуту територіальної громади.
25. Структура статуту територіальної громади та її елементи.
26. Шляхи вдосконалення статутного муніципального процесу в Україні.
27. Регламент як джерело регламентного муніципального процесу: поняття, види, функції.
28. Порядок прийняття, функції та структура регламенту місцевої ради.
29. Контроль за дотриманням приписів регламенту місцевої ради.
30. Порядок прийняття, функції та структура регламенту виконавчого комітету сільської, селищної та міської ради.
31. Шляхи вдосконалення регламентного муніципального процесу.
32. Муніципально-правовий договір як вид адміністративного договору: поняття, ознаки та види.
33. Поняття та ознаки нормативного муніципально-правового договору.
34. Договір про співробітництво територіальних громад як вид муніципально-правового договору.
35. Перспективи запровадження договірного регулювання муніципально-правових відносин.
36. Порядок формування та структура місцевих бюджетів.
37. Доходи і видатки місцевих бюджетів.
38. Процедура затвердження місцевого бюджету, внесення до нього змін та затвердження звіту про його виконання.
39. Здійснення контрольних функцій та повноважень місцевими радами.
40. Перспективи вдосконалення бюджетного муніципального процесу в умовах проведення муніципальної реформи.

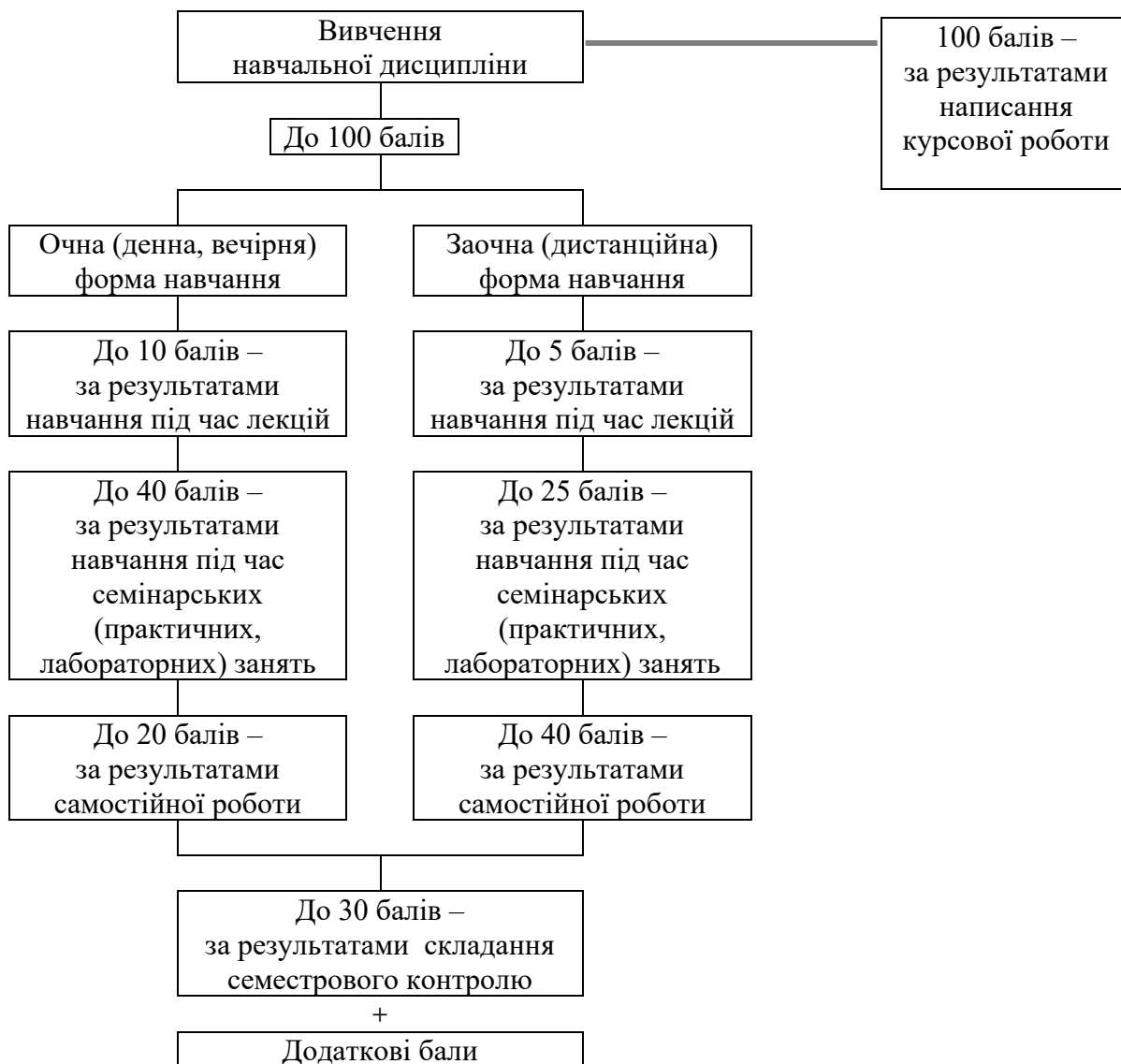
1.6.2. Приклад тестового завдання

Які особи, з наведеного переліку, НЕ можуть оскаржувати до суду дії члена виборчої комісії?

- а) виборча комісія;
- б) виборець;
- в) кандидат на посаду міського голови;
- г) кандидат у депутати сільської ради.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нархування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 лекцій за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій								
			1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Денна	8	1,1	2,2	3,3	4,4	5,6	6,7	7,8	8,9	10,0

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова (затвердженого 18 лютого 2019 року, протокол № 8).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	9 тем	Номер теми								Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	2	2	2	2	2	2	2	2	16
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	4								4
	Усього балів									20

3. Рекомендовані джерела

Тема 1. Загальна характеристика муніципального процесу

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 року № 333-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2189-19>.
- 5.
6. Абасов Г. Г. Гарантії прав місцевого самоврядування в Україні: актуальні проблеми теорії та практики : [монографія] Г. Г. Абасов ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Юрид. думка, 2011. 248 с.
7. Баймуратов М.О. Від римських муніципій – до сучасного місцевого самоврядування / Михайло Баймуратов: право як буття вченого. Збірник наукових праць до 55-річчя професора М.О.Баймуратова / Упорядник та відп. ред.. Ю.О.Волошин. К.: Логос, 2009. С.67-68.
8. Батанов О.В. Муніципальне влада в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / відп. Ред. М.О.Баймуратов. К.: Юридична думка, 2012. 656 с.

9. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
10. Бисага Ю. М. Муніципальне право України : навч. посіб. / Ю. М. Бисага, О. Я. Рогащ, А. В. Бачинська / Ужгородський національний ун-т. Інститут держави і права країн Європи. Ужгород: Ліра, 2008. 440 с.
11. Бібліотека практичних рекомендацій з питань формування спроможних територіальних громад / Серьогін С.М., Липовська Н.А., Дрешпак В.М., Тертишна О.А.. ДРІДУ НАДУ, 2015. 38 с.
12. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): Навч. посіб. К.: Атіка, 2000. 303 с.
13. Борденюк В. Конституційно-правові аспекти вдосконалення організації виконавчої влади та місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі. *Вісник Конституційного Суду України*. 2004. – № 4. С. 28-35.
14. Верлос Н.В. Муніципальне право: практикум для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Правознавство» / Н.В. Верлос. – Запоріжжя: ЗНУ, 2015. – 100 с. 2. Бровченко Н.В. Муніципальне право: навчально-методичний посібник для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Правознавство». Запоріжжя: ЗНУ, 2014. – 118 с.
15. Гураль П.Ф., Заяць І.Я., Софінська І.Д. Муніципальне право України: Плани семінарських занять. Завдання для самостійної роботи. Для студентів юридичного факультету. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. 2015. 67 с.
16. Делія Ю. Юридична відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування. *Право України*. 2003. № 10. С.29-32.
17. Дробот І. Стан конституційно-правового гарантування місцевого самоврядування: зарубіжний досвід. *Демократичне врядування*. 2008. Вип.1.
18. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз. К.: КНТ, 2010. С.21-22.
19. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні. К.: Ін-Юре, 1997. 34 с.
20. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування: Навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2001. 304 с.
21. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право: Навч. посіб. К.: Атіка, 2003. 672 с.
22. Кулешов О.О. Деякі особливості становлення і розвитку інституту місцевого самоврядування в Україні. *Форум права*. 2010. №4. С.543-548.
23. Лазор О.Д. Основи місцевого самоврядування: Навч. посіб. 3-тє видання доповнене і перероблене. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 432 с.
24. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
25. Мамочка В.В. Загальносоціальні гарантії місцевого самоврядування в Україні. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2009. №2. С.82.
26. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
27. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.

28. Проблеми сучасної муніципалістики : навч. посіб. / За заг. ред. О. В. Батанова. – К. : Академія муніципального управління. 2012. 292 с.
29. Слинко Д. В. Поняття, зміст та основні ознаки юридичного процесу. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. Лютий 2016. С. 19–23.
30. Ткачук А. Місцеве самоврядування та децентралізація. Практичний посібник. Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». К: ТОВ «Софія», 2012. 120 с.

Тема 2. Установчий муніципальний процес

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Виборчий кодекс України від 19.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
7. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території: Закон України: від 15.04.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
8. Про органи самоорганізації населення : Закон України від 11 липня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2625-14#Text>
9. Про затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 року № 333-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2189-19>.
10. Про затвердження Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні : Постанова Верховної Ради України від 17 грудня 1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3748-12#Text>
11. Статут територіальної громади міста Хмельницького, затверджений Рішенням Хмельницької міської ради рішення міської ради № 5 від 31.05.2017 .URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/statut-terytorialnoyi-gromady-m-hmelnyckogo>
12. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука В. С., Подгорної В. В., Кислої Т. В. про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом) від 5 жовтня 2005 р. № 6-пп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05#Text>
13. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні : монографія / за заг. ред. В. Ф. Погорілка. К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 512 с.
14. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
15. Галус О.О. Форми безпосереднього народовладдя в Україні: монографія; наук. ред. Г. О. Мурашин. Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2013. 214 с.

16. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. М. Бориславська [та ін.] ; Центр політико-правов. реформ. К. : ФОП Москаленко О. М., 2012. 212 с.
17. Куйбіда В.С. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку місцевої демократії. Хмельницький: ХУУП, 2008. 467 с.
18. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
19. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
20. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
21. Носова В. М. Види муніципального процесу в Україні крізь призму форм реалізації місцевого самоврядування: концептуальні підходи. *Держава і право*. 2011. Випуск 52. С. 191–197. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/34111>
22. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

Тема 3. Нормотворчий муніципальний процес

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від Закон України від 21.05.1997р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/>
4. Проект Закону про правотворчу діяльність від 25.06.2021 р. №. 5707. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355
5. Калиновська Т. О. Нормативно-правові акти місцевих рад як органів місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Київ, 2011. 250 с.
6. Калиновська Т. О. Поняття нормативно-правових актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування, їх юридична природа та ознаки. *Часопис київського університету права*. 2009. №4. С. 168–174.
7. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук

- (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
8. Наумова К. І. Правові акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування в системі джерел муніципального права в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Харків, 2017. 21 с.
 9. Наумова К. І. Правові акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування в системі джерел муніципального права в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Харків, 2017. 255 с.
 10. Нормотворчість органів місцевого самоврядування / Богачова О.В., Візіров Б. Й. та ін. К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2011. 250 с.
 11. Петришина М. О. Нормотворча діяльність в органах місцевого самоврядування в Україні: монографія. Харків, 2011. 232 с.
 12. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

Тема 4. Правозастосовчий муніципальний процес

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV (зі змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30.
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (зі змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24.
5. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. № 401-XIV (зі змінами). *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 11.
6. Проект Закону про правотворчу діяльність від 25.06.2021 р. №. 5707. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72355
7. Комзюк А. Т., Бевзенко А. М., Мельник Р. С. Адміністративний процес України: навчальний посібник. К.: Прецедент, 2007. 531 с.
8. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.

9. Наумова К. І. Правові акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування в системі джерел муніципального права в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Харків, 2017. 21 с.
10. Наумова К. І. Правові акти органів і посадових осіб місцевого самоврядування в системі джерел муніципального права в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право». Харків, 2017. 255 с.
11. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

Тема 5. Статутний муніципальний процес

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про затвердження Положення про державну реєстрацію статутів територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 27.07.1998 № 1150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-98-%D0%BF#Text>
6. Про внесення змін до Статуту територіальної громади міста Хмельницького та затвердження Порядку розгляду електронної петиції, адресованої Хмельницькій міській раді. URL: http://www.khmelnysky.com/index.php?option=com_content&view=article&id=28655%3Aq-----q&catid=331%3A2011-10-04-08-37-56&Itemid=251
7. Про затвердження Положення про порядок розгляду електронної петиції у Хмельницькій обласній раді. URL: <https://km-oblrada.gov.ua/vii-sklikannya/chetverta-sesiya-17-02-2016/?hlite=%27№%27%2C%2734-4%2F2016%27>
8. Положення про порядок розгляду електронної петиції у Хмельницькій обласній раді. Рішення обласної ради від 17 лютого 2016 року № 34-4/2016.
9. Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Хмельницькій міській раді. URL: http://www.khmelnysky.com/images/files/pdf/Petucii_dod_2.pdf
10. «We the People» - веб-портал Білого дому. URL: <https://petitions.whitehouse.gov/petitions?page=1>
11. Статут територіальної громади міста Житомира. URL: <http://ztrada.gov.ua/files/upload/sitefiles/doc1501491397.pdf>
Статут територіальної громади міста Івано-Франківська. URL: <http://www.mvk.if.ua/rizn/21729gromady-mista-kyyeva>
12. Статут територіальної громади міста Луцька. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/pages/city-charter>
13. Статут територіальної громади міста Миколаєва. URL: <https://mkrada.gov.ua/content/statut-mista.html>

14. Статут територіальної громади міста Одеса : затверджений Рішенням Одеської міської ради від 25 серпня 2011 р. URL: <https://omr.gov.ua/ru/open-city/statute/>
15. Статут територіальної громади міста Суми. URL: <https://www.smr.gov.ua/en/dokumenti/statut-mista.html>
16. Статут територіальної громади міста Харків : затверджений Рішенням Харківської міської ради від 4 липня 2007 р. № 121/07. URL: <http://www.city.kharkov.ua/uk/dokumenty/ustav-territorialnoj-gromadyi.html>
17. Статут територіальної громади міста Херсона. URL: <https://www.hgi.org.ua/?ch=r1c1c1>
18. Статут територіальної громади міста Черкаси. URL: http://chmr.gov.ua/upload/Statut_2014.pdf
1. Статут територіальної громади міста Чернігова. URL: <https://chernigiv-rada.gov.ua/statut-gromady/>
2. Баймуратов М.О. Григор'єв В.А. Муніципальна влада: актуальні проблеми становлення і розвитку в Україні. Одеса: Юридична література, 2003. С.54.
3. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
4. Бисага Ю. М. Муніципальне право України : навч. посіб. / Ю. М. Бисага, О. Я. Рогач, А. В. Бачинська / Ужгородський національний ун-т. Інститут держави і права країн Європи. Ужгород: Ліра, 2008. 440 с.
5. Бібліотека практичних рекомендацій з питань формування спроможних територіальних громад / Серьогін С.М., Липовська Н.А., Дрешпак В.М., Тертишна О.А.. ДРІДУ НАДУ, 2015. 38 с.
6. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право): Навч. посіб. К.: Атіка, 2000. 303 с.
7. Гураль П.Ф., Заяць І.Я., Софінська І.Д. Муніципальне право України: Плани семінарських занять. Завдання для самостійної роботи. Для студентів юридичного факультету. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. 2015. 67 с.
8. Делія Ю.В. Муніципальний правотворчий процес в Україні: поняття та стадії. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2009. №1. С.70.
9. Джерела конституційного права України / Шемшученко Ю. С., Пархоменко Н. М., Скрипник О. В. та ін.. К. : Наукова думка, 2010. 11 с.
10. Кампо В.М. Місцеве самоврядування в Україні. К.: Ін-Юре, 1997. 34 с.
11. Кісловський А.В. Метод моделювання у статутній нормотворчості українських міст. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 1. Ч. 2. С. 117–122.
12. Кісловський А.В. Правове регулювання прийняття статутів територіальних громад. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2019. № 1. С. 122–132.
13. Кісловський А.В. Преамбули статутів територіальних громад міст. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. № 1. С. 43–45.
14. Кісловський А.В. Розробка та прийняття статутів територіальних громад міст в Україні: теоретичне підґрунтя. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2017. № 10. С. 75–80.
15. Кісловський А.В. Стадії нормотворчого процесу щодо статутів територіальних громад міст в Україні. *Jurnalul Juridic Național: teorie și practică*. 2019. №1. Т. 1. С. 46–49.
16. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування: Навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2001. 304 с.
17. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право: Навч. посіб. К.: Атіка, 2003. 672 с.

18. Лазор О.Д. Основи місцевого самоврядування: Навч. посіб. 3-тє видання доповнене і перероблене. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 32 с.
19. Любченко П. М. Модельний Статут територіальної громади міста (з районним поділом). Любченко П. М. Компетенція суб'єктів місцевого самоврядування : монографія. Харків : Модель всесвіту, 2001. С. 165-176
20. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
21. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
22. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
23. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

Тема 6. Регламентний муніципальний процес

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10.02.1998 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/90/98-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text>
6. Регламент виконавчих органів міської ради, затверджений рішенням виконавчого комітету міської ради від 30.01.2020 р. №252 «Про Регламент виконавчих органів міської ради». (м. Вінниця). URL: <https://www.vmr.gov.ua/Executives/default.aspx>
7. Регламент виконавчих органів Харківської міської ради XXIV скликання, затверджений рішенням виконавчого комітету від 02.04.2003 № 309 «Про регламент виконавчих органів Харківської міської ради XXIV скликання». URL: <https://doc.city.kharkov.ua/uk/profile/document/view/id/72720>
8. Регламент виконавчого комітету Львівської міської ради, затверджений рішенням виконавчого комітету №903 від 13.10.2017 «Про Регламент виконавчого комітету Львівської міської ради». URL: [https://www8.city-adm.lviv.ua/pool/info/doclmr_1.nsf/\(SearchForWeb\)/6149D051232BFC11C22581B8003D7174?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/pool/info/doclmr_1.nsf/(SearchForWeb)/6149D051232BFC11C22581B8003D7174?OpenDocument)

9. Регламент Вінницької міської ради, затверджений на 2 сесії 8 скликання Рішенням Вінницької міської ради від 04.12.2020 № 42 «Про Регламент Вінницької міської ради від 04.12.2020 № 42». URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2020/%E2%84%9642%2004-12-2020.pdf>
10. Регламент Вінницької міської ради, затверджений у новій редакції на 4 сесії 8 скликання Рішенням Вінницької міської ради від 24.12.2020 № 139 «Про внесення змін до рішення міської ради від 04.12.2020 № 42». URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2020/%E2%84%96139%2024-12-2020.pdf>
11. Регламент Львівської міської ради 8-го скликання, затверджений на 1-й сесії 8-го скликання Ухвалою Львівської міської ради №4 від 24.12.2020 року «Про затвердження Регламенту Львівської міської ради 8-го скликання». URL: [https://www8.city-adm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/\(SearchForWeb\)/883E612C2F604B0EC22586480060D57D?OpenDocument](https://www8.city-adm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/883E612C2F604B0EC22586480060D57D?OpenDocument)
12. Регламент роботи виконавчих органів Хмельницької міської ради, затверджений рішенням виконавчого комітету від 26.05.2016 року №363 «Про затвердження регламенту роботи виконавчих органів Хмельницької міської ради». URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/reglament-roboty>
13. Регламент Харківської міської ради 8 скликання, затверджений Рішенням 2 сесії Харківської міської ради 8 скликання від 30.12.2020 №16/20 «Про затвердження Регламенту Харківської міської ради 8 скликання». URL: <https://doc.city.kharkov.ua/uk/profile/document/view/id/691801>
14. Регламент Хмельницької міської ради VIII скликання, затверджений Рішенням першої сесії Хмельницької міської ради №6 від 08.12.2020 р. «Про затвердження Регламенту Хмельницької міської ради восьмого скликання». URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/pro-zatverdzhennya-reglamentu-hmelnyckoyi-miskoyi-rady-vosmogo-sklykannya-0>
15. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. – 528 с.
16. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право: Навч. посіб. К.: Атіка, 2003. 672 с.
17. Куйбіда В.С. Принципи і методи діяльності органів місцевого самоврядування. К.: МАУП, 2004. 432 с.
18. Лінецький С. В. Парламентський регламент: елементарний навчально-прикладний курс. К.: [ФОП Москаленко О.М.], 2017. 281 с.
19. Любченко П. М. Організаційні форми роботи представницьких органів місцевого самоврядування : монографія / П. М. Любченко, С. О. Семко ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право, 2012. 216 с.
20. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
21. Муніципальне право України / За ред. В.Ф.Погорілка, О.Ф.Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. 592 с.
22. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.

23. Парламентські процедури. Посібник для депутатів місцевих рад та активістів громад. Волинський ресурсний центр (з використанням матеріалів Фонду Освіта Для Демократії (Польща), Товариства Лева та Інституту Політичної Освіти за кошти, надані Демократичним Фондом ООН через Програму Розвитку ООН в Україні), 2015. 134 с. URL: <http://ipo.org.ua/wp-content/uploads/2015/06/web4.pdf>
24. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.
25. Соляник К. Є. Виконавчі органи місцевих рад в Україні: правовий статус і організація роботи : монографія. – Х. : Крок, 2004. 255 с.

Тема 7. Договірний муніципальний процес

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
- 5.
6. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
7. Про затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 року № 333-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2189-19>.
8. Про затвердження Примірних форм договорів про співробітництво територіальних громад та додаткових договорів про приєднання до співробітництва: Наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 05.04.2023 № 217. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0217938-23#Text>
9. Міжмуніципальне співробітництво: збірник нормативно-правових та інформаційно-аналітичних документів/ Укладачі: Т.В. Журавель, Д.Ю. Записний, Р.П. Чухвицький. Київ, 2015. 54 с.
10. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький :

- Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
11. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
 12. Практичний коментар до Закону України „Про співробітництво територіальних громад”. URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/regional-dev/rozvytok-mistsevoho-samovryaduvannya/spivrobitnytstvo/praktichniy-komentar-do-zakonu-ukrayini-pro-spivrobitnitstvo-teritorialnih-gromad/>
 13. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.
 14. Співробітництво територіальних громад (міжмуніципальне співробітництво – ММС): Навчально-практичний посібник. За заг. редакцією Толкованова В.В., Журавля Т.В. Київ. 2016. 154 с.

Тема 8. Бюджетний муніципальний процес

1. Конституція України. Прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 року № 254 к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
4. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
7. Про затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 квітня 2014 року № 333-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2189-19>.
8. Бюджетний регламент Вінницької міської ради, затверджений на 7 сесії 7 скликання Рішенням Вінницької міської ради від 29.04.2016 № 214 «Про Бюджетний регламент Вінницької міської ради URL: <https://www.vmr.gov.ua/Docs/CityCouncilDecisions/2016/№214%2029-04-2016%20Про%20Бюджетний.pdf> (дата звернення: 15.04.2021).

9. Бюджетний регламент щодо складання, порядку розгляду та затвердження бюджету міста Хмельницького, внесення змін до нього та подання звітності про виконання міського бюджету, затверджений Рішенням виконавчого комітету № 814 від 11.10.2018 «Про затвердження Бюджетного регламенту щодо складання, порядку розгляду та затвердження бюджету міста Хмельницького, внесення змін до нього та подання звітності про виконання міського бюджету». URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/vid-11102018-no-814-pro-zatverdzhennya-byudzhethnogo-reglamentu-shchodo-skladannyaporyadku>
10. Батанов О.В. Муніципальне право України: підручник. Х.: Одісей, 2008. 528 с.
11. Любченко П.М. Муніципальне право України: навч. посіб.. Харків: ФІНН, 2019. 512 с.
12. Муніципальне право України : навчальний посібник. Колектив авторів : д.ю.н., професор О. М. Буханевич (розділ 8, § 9.4.), д.ю.н., професор С. Г. Стеценко (розділ 1), д.ю.н., доцент І. Л. Самсін (§ 11.2., § 11.4., § 11.5.), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 2.1., § 2.2., § 2.3., § 11.3.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.5., § 4.8., розділ 6), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4, § 9.3., розділ 12), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 2.6., § 4.1., § 4.2., § 4.3., § 4.4., § 4.5., § 4.6., § 4.7., § 10.1., § 10.2, § 10.3., § 10.5), к.ю.н. І. В. Рижук (розділ 3, розділ 5), ст. викладач А. М. Токар (§ 7.1., § 7.2., § 9.1., § 9.2., § 10.4.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 7.3., § 11.1.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, професора Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 440 с.
13. Публічна влада в Україні : проблемні аспекти та шляхи вдосконалення : колективна монографія. // Колектив авторів : д.ю.н., доцент О. М. Буханевич (§ 1.2), к.ю.н., доцент А. М. Івановська (§ 1.4.), к.ю.н., доцент І. Л. Литвиненко (§ 2.1., § 2.3.), к.ю.н., доцент І. П. Сторожук (§ 2.4), к.ю.н., доцент О. О. Галус (§ 3.1., § 3.2.), к.ю.н. І. В. Рижук (§ 1.1., § 1.3.), ст. викладач А. М. Токар (§ 1.3., § 2.2.), ст. викладач М. З. Берцюх (§ 2.5.) / за заг. ред. доктора юридичних наук, доцента Буханевича О. М. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2018. 420 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://portal.rada.gov.ua/> - Верховна Рада України
<http://www.nbu.gov.ua> – Національна бібліотека імені В.І.Вернадського
<http://www.auc.org.ua/> – Асоціація міст України
<http://vassr.org/index.php/ua/> – Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад
<http://uaigor.org.ua> – Українська асоціація районних та обласних рад
<http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського
<http://www.adm.km.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
<http://km-oblrada.gov.ua/> - Веб-сайт Хмельницької обласної ради
<http://www.khmelnysky.com/> - Веб-сайт Хмельницької міської ради
<http://univer.km.ua/> - Хмельницький університет управління та права